ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԿՈՉՄԻՑ

Ներկա ժողովածուն բազմավաստակ ժողովրդագետ Սահակ Մովսիսյանի (Բենսե) ազգագրական-բանահյուսական, մեծ մասամբ, անտիպ. ժառանգության մի ստվար մասն է կազմում։

Այն ընդգրկում է Ս. Մովսիսյանի գրական-բանահավաքչական գործունեության սկզբնավորումից (XIX դարի վերջերից) մինչև իր կյանքի ավարտը (1939 թ.) գրած ու գրառած Բուլանըխի (պատմական Հարք) գավառի պատմա-ազգագրական, բանահյուսական նյութերը, մի քանի ազգագրական մանր հետազոտություններ։

Ընդ որում, հավելվածի կարգով ժողովածուում դետեղվել է նաև Մշո բարբառով գրած հեղինակի թատերգություններից մեկը՝ «Մշո հարսնիք»-ը, որն ունի ազգագրական-կենցաղագրական արժեք։ «Ազգագրական» բաժնի նյութերը, բացառությամբ մի քանիսի, նպատակադրված հավելումներ և լրացումներ են հեղինակի 1901 թ. «Ազգագրական հանդես»-ում տպագրած «Բուլանըխ կամ Հարք գավառ» աշխատության, որ Ս. Մովսիսյանը 1930-ական թվականներին կամեցել է հիշյալ նյութերով համալրված վերահրատարակել, սակայն այդ մտադրությունը, հեղինակի վերահաս մահվան պատճառով, մնացել է չիրագործված։

Անկախ տվյալ նյութերի լրացուցիչ բնույթից, դրանք բավականաչափ ամբողջական պատկերացում են տալիս Բուլանըխի հայության բնակարանի, ամուսնա-ընտանեկան, ծիսա-կենցաղային, սոցիալ-դասային ու վարչական հարաբերությունների, գավառի տեղադրության, բուսական և կենդանական աշխարհի, աշխարհագրական անունների, անձնանունների և գավառական բառերի մասին, դրանով իսկ՝ ակնհայտ գիտական արժեք ու հետաքրքրություն ներկայացնում։

Առավել ստվար է ու հարուստ «Բանահյուսական» բաժինը, ուր ընդգրկված են բանահավաքի տարբեր ժամանակներում Մշո բարբառով գրառած զանազան երգեր, առակներ և բանահյուսական տարբեր ժանրերի ստեղծագործություններ։

Ժողովածուն կազմել և հրատարակության է պատրաստել Ս. Մովսիսյանի որդին՝ բանաստեղծ Սողոմոն Տարոնցին, այն օժտել է առաջաբանով, ծանոթագրություններով և բարբառային բառերի բացատրական բառարանով։

«Հայ ազգագրություն և բանահյուսություն (նյութեր և ուսումնասիրություններ)» մատենաշարով հրատարակության հանձնարարելով ներկա ժողովածուն, ինստիտուտը գիտական շրջանառության մեջ է դնում Մշո աշխարհի հայության մոտակա անցյալի նյութական ու հոգևոր կյանքի տարբեր կողմերը լուսաբանող ժողովրդագիտական հարուստ ու բազմազան նյութեր, որով իսկ նպատակ ունի իրավամբ հավերժացնելու երախտավոր ժողովրդագետ Սահակ Մովսիսյանի աղնիվ հիշատակը։

ՀՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ